

Fisbok

Pris kr. 3:-

STOCKHOLM
AFTONBLADETS AKTIEBOLAGS TRYCKERI
1923

VISBOK

Dikter, visor och barn-
ramsor ur handskrifter
och skillingtryck valda
och utgivna av
R. B.

F Ö R O R D

Under redigerandet för någon tid sedan av en avdelning kallad "Ur folkets diktning" i tidningen Brokiga Blad fann undertecknad, att intresset för det slag av poesi som gemenligen går under namn av "Visor tryckta i år" var — fastän antagligen av olika orsaker — synnerligen stort inom de mest skilda lager av vårt folk. Intresset visade sig dels i en mängd brev med anhållan om att den eller den visan skulle införas samt dels genom att ansefnliga buntar med avskrifter av sådan poesi ställdes till tidningens förfogande. Det finnes som bekant, isynnerhet på landsbygden, ganska digra s. k. uppskrivningsböcker fyllda med alster av denna poesiart, och man ville nu bereda andra glädje med dessa, på samma gång man hoppades i utbyte få sitt eget förråd ökat. Det blev därför på många håll en stor besvikelse, när avdelningen "Ur folkets diktning" av utrymmesskäl indrogs, och tanken att efter nödig sovrng av insänt material samt dess ökande ur i Kungl. Biblioteket förefintliga samlingar av liknande visstryck samla allt i en visbok, låg då nära till hands — och föreligger härmed förverkligad.

Bland de insända avskrifterna funnos ofta mycket olika varianter av samma dikt, något som ju även förekommer i skillingtrycken. I den värdefulla Bondesonska folkdiktsamlingen — tyvärr numera utgången i bokhandeln — återfinnas flera av de här införda visorna, fastän ofta i annan form samt i ett par fall med färre verser än vad föreliggande samling blivit i tillfälle att bjuda på.

Något som i avseende på de insända avskrifterna varit intressant att iakttaga är, hur en del verkliga dikter av kända författare under årens lopp blivit in-förlivade med folkdiktningen och fått sin plats bland

II

allt annat i uppskrivningsböckerna — tyvärr dock oftast i synnerligen förvanskad form. Att Snoilskys Kung Erik där fått en fast plats vore ju endast att glädja sig åt, om det inte vore så, att dikten i dessa avskrifter nästan aldrig framträder i sitt rätta skick. I de avskrifter av dikten (ingen med angivande av författarens namn) som undertecknad fått sig till-sända förekomma en del betänkliga förändringar. Bl. a. har i ett par fall första raden denna lydelse: "Sakta glida vimpelprydda vågor", och "Stockholms borg" är ofta ersatt med "Sveriges land". Ja, i ett fall har den vackra strofen "vagga utan mål en natt i vackra maj", ändrats till — "vagga utan mat"! Det har tyckts mig, att ändringarna i fråga i såväl denna som ett par andra nyare dikter väl motiverat ett införande av dem i riktigt skick. En av dessa dikter, som även den tycks ha vunnit burskap inom folkpesien, är C. D. af Wirséns Skördeflickan, dock med utelämnande av de fyra inledande verserna samt med åtskilliga förändringar. Egendomligt nog har denna dikt utan angivet författarnamn införts i ett för övrigt värdefullt och vackert häfte — Visor tryckta i år — utgivet av J. Götlund.

Bland övriga kända författare, vilkas dikter förekomma såväl i de handskrivna samlingarna som i skillingtrycken, märkas: Böttiger, (I avskedets stund, Svanen och Silvio till Laura), Fredrika Bremer (Fall, lätta snöflock fall), Topelius (På Roines strand) samt Wallin, som bidrager med åtskilliga smärre dikter. I en uppskrivningsbok har även dikten Självördaren av den mindre kände poeten Beppo (Sommellius) fått sin plats, men naturligtvis liksom de ovan nämnda utan författarnamn. En liten dikt, som i nyare vis-samlingar tillskrivits konung Oskar II, är "Vindarna susa i skogarna". Detta är dock säkerligen felaktigt, dels emedan den varken på O. Eneroths på 60-talet ut-givna lilla antologi eller i E. v. Qvantens något se-nare utkomna betecknas såsom annat än folkvisa. v. Qvanten var som bekant slottsbibliotekarie och borde väl såsom sådan haft reda på, vilka dikter som utgingo från medlemmar av det kungl. huset.

Vid jämförelse med vistrycken i Kungl. Biblioteket ha de insända handskrifterna i många fall, i avseende på såväl form som innehåll, visat sig stå rätt mycket

över de motsvarande i tryck och ha därför oftast valts för införing i visboken. En del mindervärdiga översättningar av romanser ur Des Knaben Wunderhorn och danska skämtvisor förekomma såväl i handskrift som tryck, men ha här ej medtagits. Däremot har jag ansett riktigt att lämna rum för ett par soldatsånger från krigstiden 1848, då svenskar och danskar stredo — eller rättare skulle strida — sida vid sida mot Tyskland. Det finnes en stor mängd sådana förbrödringsvisor, en del emellertid skrivna på ett skandinaviskt blandspråk, som är ganska missklädande.

Beträffande valet av de äldre folkvisorna ha här endast medtagits sådana, varom begäran inkommit om deras införande — vilket även är fallet med de äldre historiska visorna.

Att denna lilla samling folkpoesi ej framträder med något som helst anspråk på att fylla en lucka inom litteraturforskningen behöves väl ej sägas; den är endast och allenast vad den kallar sig för — en Visbok.

Till sist ett varmt tack till alla goda hjälpare såväl inom Sverige — från Ystad till Haparanda — som i Finland och Amerika. Skulle några av dem sakna något de önskat få med, så blir svaret ett halvt löfte: fortsättning följer.

N. B.

VISOR OM ÄLDRE OCH NYARE OLYCKOR OCH BROTT.

En olycklig händelse,

som på Nya Kungsholmsbron i Stockholm sig tilldrog en morgonstund sommartiden 1774, med en arbetskarl, vilken då han skulle gå till sitt arbete, blev i sin enfaldighet liksom uppslukad uti en av de under bron varande stenkistor, vars fyllning gav sig undan i samma ögonblick den gråhårige mannen satte sin fot på stället så att han störtade i djupet.

O! kristenhet märk
Guds dråpliga verk,
Hans domar och lag,
Hans allvisa styrsel och helga behag:
Giv nogaste akt
På Skaparens ööverbinnliga makt!

Till varning och skräck
För den som är fräck,
Har Gud låtit se
Hur snart han en dödlig sin bane kan ge
O! människa betänk:
Ditt intet, Hans allt som dig livet har skänkt.

En arbetskarl gick
I anständigt skick,
Om morgonen från
Hem, hustru och barn som ett timeligt lån
Till arbet' helt sund:
Men vägen sig öppnar, han ses sjunka till
grund.

Ho kunde väl tro
Att sådan en bro
Skulle vara så klen,
Helst han är uppbygder på kistor av steu:
I ett ögonblick
Den mannen ur tiden i evighet gick.

Ack, ängsligt att se
Den sjunkandes ve,
Och ej komma åt
Att hindra ett sådant olyckans försåt:
Man såg, men var rädd,
Att nalkas den farliga, störtande bädd.

Dess åldriga kropp
Grovs äntligen opp
Ur mord-hålan stygg,
Som ingen blitt varse, men övergått trygg.
Ack; grymmaste ort,
Din grundval mer säker och fast vara bort!

Man grov hela dan'
Och ryktet i stan
Utspriddes därom
Hur hastigt och underligt mannen omkom.
På den stenfasta bron.
O! Gud, för allt ofall oss nådigt förskon!

Vad hjärtans besvär
Hans maka så kär,
Som nu lever kvar,
Av vännens förlust haver haft och än har
Beskrivas ej kan.
Fast sällare liv uti döden han fann.

Deras dotter så ung
 En börda så tung
 Så bittida fick,
 När huldaste fadern från henne gick.
 Hon faderlös är,
 Men Gud är dess fader, som barnen har kär.

Oförsiktighetsvis
 På vatten och is
 Samt månghundra sätt
 Hörs andra olyckor nu hända så tätt.
 Att makt ligger på
 Be Gud och försiktigt sin värld genomgå.

Ett brudpars olyckliga öde,

som skedde i Svart-Älven i Nora socken, Backetorps by
 1828.

I Nora socken och Backetorps by
 Ett bröllop reddes till;
 En änkeman av sämre stånd
 Brudgumme skulle bli.

Han lejde hus och prydde brud
 Och sina vänner bad
 Att följa med en liten stund
 Uppå sin bröllopsdag.

Erk Perhsson hörde huset till
 Och med vad därtill var;
 Han sade åt sin hustru skön:
 »Du skall bli hemma kvar».

Men de med böner och med rop
 Bevekta hennes sinn',
 Så hon gick ut från gods och gård
 Och kära mannen sin.

Till Karlstads bruk och säteri
 Man gick att vigseln få,
 Bruksprästen vigde dem ihop
 Och önska' dem allt gott.

Men när man kom till stranden ner,
 Där stod två unga män:
 »Hav bruden kvar en liten stund
 Så kommer lastbåten.»

Brudgummen svarar med friskt mod:
 »Min kära, vackra du,
 Jag haver färdats denna älv
 Då värre det var än nu.»

Men när de kommo åt östra strand,
 Då fick de annat se;
 Då kom en väderilning stor
 Och slog den farkost ned.

De skvalpade i vågorna,
 Som gässen gör om vår
 Och ropte högt i grämlse,
 Men ingen hjälp man får.

En unger dräng och rasker junk
 Fick detta öde se,
 Han hastade med ivrigt mod.
 I båt sig dit bege,

Men när han kom med denna fram
Där människorna först låg,
Då sågs där inte någon till,
Blott vågen brusar på.

En gammal gumma som var med,
Omkring en 60 år,
Hon kom till stranden flytande:
På årorna hon låg.

De andra blev i böljans djup
Till andra dagens ljus;
Då fick vi skicka bud på hjälp
Att ta de döda upp.

Men innan klockan slagit tu,
Så hade vi liken sju,
Men bruden, ack den väna brud,
Hon ligger kvar ännu.

Och det blev sorg för gästabud
Och tårar dracks för vin,
Och klagorop och grämelse
Gick hela rymden kring.

En gammal kvinna bjuden var,
Var över 60 år,
Hon miste både man och dräng;
I sorg hon nu månd' gå.

Ett beder jag: I unge män,
Som brudgum viljen bli,
Att ni tar Gud till ledeman,
Så allt går lyckligt till.

Och alla mina unga mör
 Som än ogifta går,
 I bedjen Gud bevara er
 För högfärdsandan svår.

Tre hjonelag blev skiljda åt
 Och två fick följas åt.
 Den åttonde var en unger dräng,
 Som hade ett barn också.

De vila alla i en grav
 Till domedagens ljus,
 Då Guds basuner börja gå,
 Och vi skall inför Gud.

Om någon är som veta vill
 Vem visan haver gjort:
 Så är det en kvinna som var med
 Att duka bröllopsbord.

(Diktat av Lisa Ers-dotter i Lärkmossen.)

Engelsmannen herr Lloyd

som under en björnjakt uti Dalarna 1835 i våda sköt
 sin jaktkamrat Jan Svensson.

Herr Lloyd ifrån England till Sverige kom
 Att nöjsamt och nyttigt där jaga
 Och leka med rovdjuren först litet om
 Och sen skinnpälsen utav dem taga.

Den jägaren är i vårt land väl bekant
 För jaktäventyren så många,
 I skogar, i dalar, på berg och vid brant —
 Väl kan han båd' skjuta och fånga.

I Dalom, de härliga minnenas land
 Med skogarna stora och täta,
 Där lyster den jägarn med bössan i hand
 Sin styrka mot björn-ram att mäta.

Emellan Jyngsjöberget och Närån uti
 En socken män Malung mänd' kalla,
 En ringader björn nu skall skjuten bli
 Men kom ej den gången att falla.

Med Herr Lloyd i följelag på jakten var
 Elg, Utter samt Jan Svensson den arme —
 Hur oviss vår livstid, vår dödsstund hur snar!
 O Gud över oss dig förbarme!

Vid ringningen Lloyd till Jan Svensson sad'
 »Här skall du stå stilla med hunden»;
 Men Svensson ej lydde, vad Lloyd honom bad,
 Olyckliger blev ock den stunden.

Herr Lloyd med de andra i ringningen ser
 Att björnen re'n grävit där hade.
 Svagt skymlar i buskarna mer och mer,
 Lloyd ögat till bössan nu lade.

O Gud sig förbarme! det small samma stund,
 Däråt som Lloyd skjutit, han skådar
 Sin dristiga, trogna, dresserade hund —
 Den synen ej gott nu bebådar!

»Vad!» säger herr Lloyd, »i all världen jag
sköt

Min hund» — ack! det var mycket värre:

»Se Elg du, jag tror att Jan Svensson jag sköt
Förbarme sig Gud och vår Herre!»

Och jägaren slår sig för panna och bröst
Och ropar: »min vän har jag skjutit!»
Och eko i bergen mångdubblat hans röst,
Han fasar för blodet som flutit.

Herr Lloyd kastar bössan ifrån sig så långt,
Nu vill han ej björn skjuta mera.
Han river sitt bröst, det blir honom för trångt
— Vad gjort är, dock ändras ej mera.

Den skjutne Jan Svensson Lloyd hem med sig tar
Och läkaren honom besiktat:
En kula ingången i örat satt kvar.
— Det skottet ej illa var riktat.

Och prästen och domarn herr Lloyd reser till:
Vad lag bjuder, det vill han lida,
Och änkan, Jan Svenssons, han ock hjälpa vill.
Sin dom nu herr Lloyd får avbida.

Av den, nu beskrivna, så sorgliga jakt
Olydnadens följd man kan skåda
Om Svensson stått kvar, som befallts, på sin
vakt,
Han ej blivit skjuten i våda.

Men nu sitter änkan med barnen små
 I fattigdom, sörjer och gråter
 Men Gud henne styrke, Gud allt han förmår,
 Han hjälper, hugsvalar, förlåter.

Visa

om engelska fartyget Capitains förolyckande 1870 vid
 Rio Janeiros kust.

Havets vræda vågor skölja
 Och sitt skum mot stranden slår.
 På den mörka, dystra bölja
 Här ett skepp man skåda får.

Stolt det uppå vågen gungar
 Anande ej Neptuns svek,
 Liksom kung bland alla kungar
 Syn's det i sin majestät.

Capitain, femhundra männer,
 Levnadsglada, friska var;
 Ingen av dem sorgen känner,
 Någon smärta eller kval.

Mången av dem maka hade,
 Många levnadsglada barn,
 Som av längtan alltid sade:
 Snart vi återse varann'.

Ödet hade dock beslutit
 Annan lott för alla dem,
 Vågen skulle snart öppsluka
 Stolta skeppet med dess män.

Hastigt stormbyn havet rörer
 Uti fridsäll morgonstund,
 Och en strandning skeppet förer
 Ned i djupet samma stund.

Kriget med dess död och fasa
 Kan beredd en finna ju,
 Men när havets vågor rasa
 Liksom händelsen var nu,

Då man ej i bittra nöden
 Hjälpfen får i rätta stund,
 Opå tänkt då kommer döden,
 Sluter ögat, tystar mund.

Mången moder, ömmer maka,
 Sörjande vid stranden står;
 Nu hon får allt gott försaka,
 Hon har blott en avskedstår

Än att giva uti hemmet, —
 Minnets ringa offergård.
 Men i himlen träffas vänner:
 Kärleken är himlen värd.

Sjöman, du som böljan plöjer,
 Vandringsman på Neptuns teg
 Här vid mina ord du dröjer,
 Kanske har du skådat med:

När som havet synes rasa
 I sitt vilda element,
 Mången motgång, mången fasa
 Har du kanske sett min vän.

Lycklig den, som i sin hydda
 Inga stormar hinna, nå,
 Som har livets bästa krydda
 Vid en makas famn också.

Glöm dock ej att lyckan snarligt
 Flyktar bort liksom en dröm,
 Lev och njut blott därför varligt
 Glädjens fröjd på världens ström.

En värnlös flickas klagan,

då hennes fästman omkom uti Nordsjön på hemresa
 från England 1805 på skeppet Jo Så.

Vad kan min klagan båta
 För mitt betryckta bröst?
 Med kind och ögon våta,
 Med hes och sorgsen röst
 Den saknad jag förkunnar,
 Det hårda ödes slag,
 Som ingen tröst mig unnar,
 Men smärtar natt och dag.

Den kärlek jag har svurit
 Åt dig min trogna vän,
 Och som du redligt burit
 För mig, din brud, igen,
 Den skall det falska havet,
 I böljans kalla famn,
 Där du har gått i kvavet,
 Ej sluka med ditt namn.

Rätt söder är nu solen
 En gång på varje dag,
 I väster går hon neder
 Allt efter Guds behag.
 Och jag ser henne skina
 På fönstret ovan mig,
 Jag var ej henne värdig
 På jämt en månads tid.

Men ett det är som gläder mig
 I denna dystra borg:
 Jag intet har föräldrar,
 Som för mig hava sorg;
 Men jag har tvänne syskon,
 Och det kan vara nog,
 Som dageligen sörja
 För en förlorad bror.

Först bröt jag mot min konung
 Och sen emot min ed,
 Sen bröt jag mot det sjunde bud,
 Det gjort min Gud så vred.
 Jag kunde inte föda mig
 På något annat sätt,
 Än nästans gods börtröva
 Och taga med orätt.

(Diktad av en fånge i Värmland.)

Skräddargesällens visa.

Måndagen skålar mästarn och jag,
 Tisdagen är det samma lag, —
 Onsdagen gör man alls ingenting,
 Torsdagen syr man ett litet sting,
 Fredagen dansar man golvet ikring,
 Lördagen då går ju sabbåten in,
 Söndagen ska man sova sig mätt.
 — Så tycker jag veckan går ganska lätt!

Den rika och den fattiga.

Där gingo sig två flickor åt rosende lund
 Att plocka de rosorna röda;
 Den ena hon var så hjärtinnerligen glad,
 Den andra var så sorgeligt bedrövad.

Den rika, hon talte till den fattiga så:
 »Varför är du så ledsen i ditt sinne?
 Haver du bortmistat din fader eller mor,
 Eller haver du förlorat din ära?»

»Nej, varken har jag mistat fader eller mor,
 Och Herren, han bevarar min ära;
 Men väl sörjer jag för den fager ungersven,
 Den vi höllo båda så kära.»

Och ungersven han stod bakom buskarna där,
 Han hörde allt vad flickorna talte,
 Så smyger han sig genom buskarna fram
 Och tager den fattiga i handen.

»Ack, ungersven, ack, ungersven, vad tager du
 dig för.

Som räcker åt den fattiga handen
 Och inte tager mig, som stor rikedom har,
 Och låter den fattiga få fara?»

»Se, rikedom, det är ett lån utav Gud,
 Men fattigdom, det är ju en belöning;
 Och den, som riker är, kan en gång fattig bli,
 Den fattige kan en gång riker bliva.

INNEHÅLL.

Visor om äldre och nyare olyckor och brott.

	Sid.
En olycklig händelse 1774	1
Ett brudpars olyckliga öde 1828	3
Engelsmannen herr Lloyds vådaskott 1835	6
Visa om fartyget Capitains förolyckande	9
En värnlös flickas klagan efter ett skeppsbrott	11
En sorglig visa om tre systrar som drunknade	14
Den stora järnvägsolyckan vid Lager- lunda	17
Järnvägsolyckan vid Malmslätt	19
Prästen i Silbodal	22
Järnvägsolyckan	27

Kärleksvisor.

Erik och Anna	30
Fröken Agnes	32
Visperdalen	34
Fingal	36
Lars Petter och grevedottern	38
Hjalmar och Hulda	41
Selmas klagan	45
Ung Erik och skön Karin	47
Lille Alfred	51
Frieriet	52
Rosen på ön	53